

Haluatko tutkijaksi tai poliitikoksi?

REIJO VALTA

Uskotteko katkeroitumatta ja turmeltumatta kestäväanne sitä, että vuodesta toiseen keskinkertaisuus toisensa jälkeen kohoaa yläpuolellenne? Tätä omantunnonkysymystä Max Weber käski pohtia ennen uravalintaa.

Vastapainon julkaisema ja Tapani Hietaniemen toimittama Max Weberin *Tiede ja politiik-*

ka koostuu kahdesta Weberin vapaille ylioppilaille pitämästä luennosta vuosilta 1917 ja 1919. Ne kuuluivat osana *Henkinen työ ammattina* -sarjaan, josta alkujaan oli tarkoitus tehdä kokoomateos. Sen tekeminen kuitenkin jäi, mutta Weberin osuudet julkaistiin omina kirjasinaan.

Luennot opastivat ammatin-

Max Weber
Tiede ja politiikka. Kutsumus ja ammatti
Suom. Tapani Hietaniemi ja Risto Hannula
Vastapaino, 2009

valintaa tekeviä yliopisto-opiskelijoita. Lähinnä sisällöstä tulevat mieleen J. V. Snellmanin *Aka-*

teemisestä opiskelusta ja Bertrand Russellin *Onnen valloittaminen*, vaikka niiden kärki on suunnattu hieman toisin. Russell varsinakin korostaa elämäntyötä, oli ala mikä tahansa, ja politiikan yhteydessä valistaa valtiomiestyön tärkeyttä.

Nyt käsillä olevan Weberin kahden luennon yhteiskoosteen artikkeleista toisen (tiede) on suomentanut viime vuonna edesmennyt Demarin kulttuuri-toimittaja Risto Hannula ja toisen (politiikka) koko teoksen toimittanut Tapani Hietaniemi. Hannulan osuus on aikaisemmin julkaistu 1980-luvulla, uudessa julkaisussa se on tarkastetussa asussa.

Weber luennoi aikoinaan ylioppilaille vapaasti, ja esitykset kirjattiin pikakirjoittain. Poliittikkaa ammattina ja kutsumuksena selvittäessään Weberillä oli tukisanalista apunaan. Hietaniemen esipuheen mukaan päivänpolitiikasta puhuessaan Weber ei enää ollut ajan tasalla, olihan professori Woodrow Wilson Yhdysvaltain presidenttinä. Weberin mukaan erityisesti politiikan vaatimat johtajaominaisuudet eivät missään tapauksessa olleet samoja kuin tutkijan ja akateemisen opettajan.

Politiikasta työnä Weber puhuu kovien lankkujen poraamisena. Työ on tuskaisen hidasta ja ponnistuksia vaativaa, mutta silti sitä pitäisi tehdä koko ajan suurella innolla ja antaumuksella menettämättä hetkeksikään

suhteellisuudentajuaan. Moises-ta hommasta on helposti seuruksena katkeruutta, ilkeyttä ja typeryyttä. Mutta ken kykenee kasvamaan tekemisensä mukana, se saattaa hommasta selvitä.

Tiede ammattina on politiikkaakin vaikeampi ja raskaammin mielenherveyttä koetteleva. Weberin mukaan tiedeinstituutiot koettelevat ihmisyksilöitä sattumanvaraisesti ja kaksinaamaisesti.

Tiede-luentonsa alussa Weber hämmästyttää 2000-luvun lukijan. ”Meillä kansantaloustieteilijöillähän on tietty muodollinen...” Weber on leimautunut niin sosiologiksi ja yhteiskuntatieteilijäksi, että hänen taustansa on jäänyt unohtuksiin. Weberhän oli yksi sosiologian luojista, joten se ei hänen taustakoulutuksensa ole voinutkaan olla.

Tieteiden kenttä oli kovin toisenlainen sata vuotta sitten. Tuolloin kansantaloustiede oli yksi historia-aine, oikeushistorioitsijana Weber oli hyvinkin pätevä istumaan sellaisilla oppituoleilla. Sittenminhän taloustieteet ovat huolellisesti kaivaneet juurensa ja yrittäneet istuttaa niitä ”kovempien” tieteiden puolelle.

Weber sai ensimmäisen professorinvirkansa varsin nuorena. Selvät sattumat siivittivät uraa vieläpä usein, kuten hän itse ilmaisee. Sattuman suuri osuus ei kuitenkaan johdu instituutioista itsestään, tai tiedekentän kollektiivisesta tahdosta. Taloudelliset

ja poliittiset vaikuttimet lisäävät kiipijöiden ja keskinkertaisuuksien mahdollisuuksia. Puhtaasti asiaan keskittyminen auttaa uralle halajavaa.

Tieteen kaksinaamaisuudella Weber tarkoittaa tutkimuksen ja opetuksen yhdistämistä samaan virkaan. Harvalla on molemmat taidot, Weber toteaa, ja mainitsee esimerkkinä karmeasta opettajasta muun muassa Leopold von Ranken.

Puhdas ”tieteelle” omistautuminenkaan ei ole hyvää. Eikä opettajaprofeetaksi ryhtyminen varsinkaan.

Politiikon puolestaan tulisi olla hyvin selvillä omista taipumuksistaan, siitä mikä hänestä itsestään yhteiskunnan paradokseissa, ristipaineissa ja vastuunkannossa saattaa tulla. Sortuuko hän etujenhankintakerrostumaksi pyrkiessään valtiomiestekoihin?

Perustaltaan Max Weberin luonnehdinnat tiede- ja politiikka-ammattien olemuksesta tuntuvat edelleen päteviltä. Jos tilaajat, sivistysyliopistoa kannattavat vapaat ylioppilaat, halusivat maailmankatsomusta kehittävää kuultavaa, sellaista he saivat. Henkisen työn erityislaatuisuus, ”kutsumus”, tulee Weberin puhumassa korostetuksi. Tapani Hietaniemi pitää ajankohtaisena säilyneenä myös erityisesti politiikkaan liittyvää historianteoretisointia – Weber tarjoaa aineksia myös nykyiseen puoluejärjestelmäkeskusteluun.